

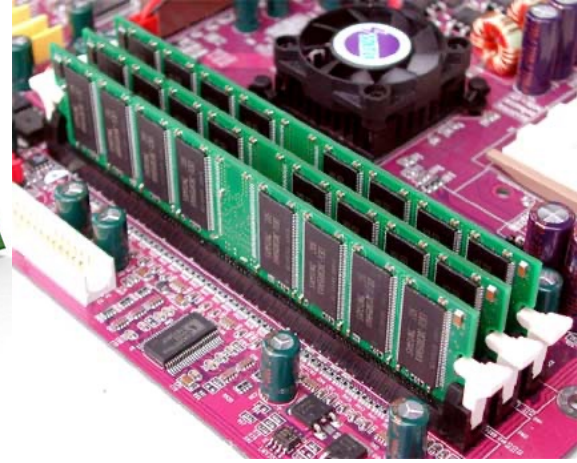
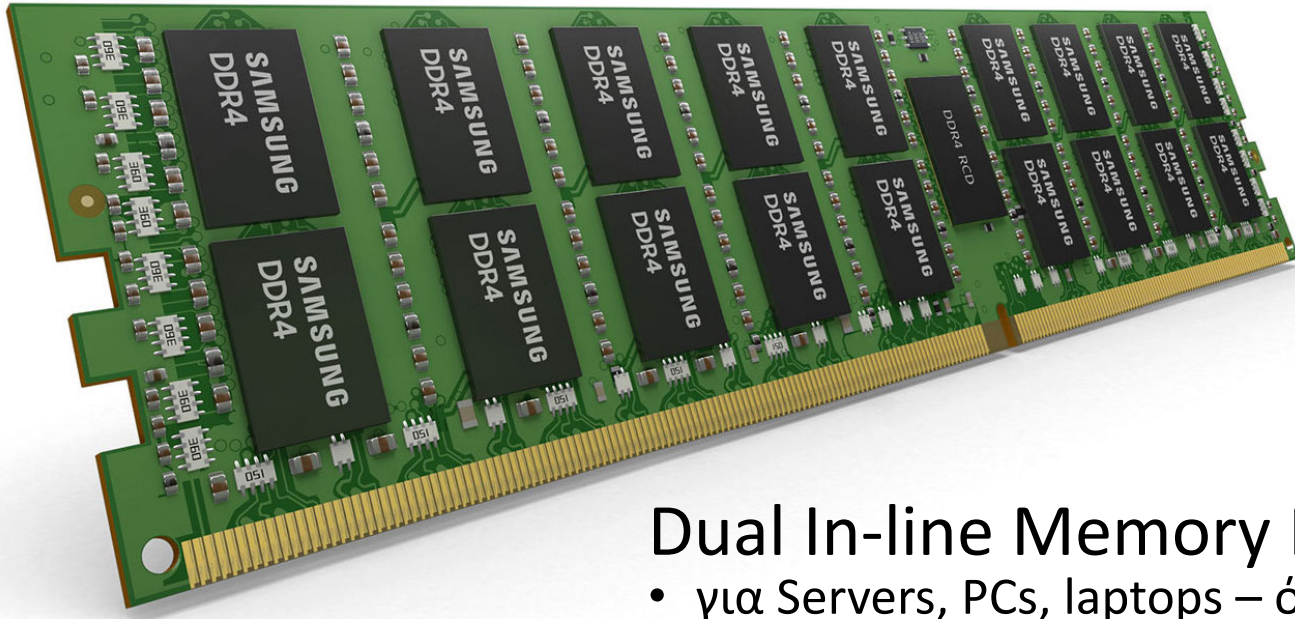
Τεχνολογίες Μνήμης: SRAM, DRAM, Διαφύλλωση (Interleaving), Δίσκοι

13α (§13.1-3) – 3-5 Μαΐου 2023 – Μανόλης Κατεβαίνης

Στατική και Δυναμική Μνήμη Τυχ. Πρ. – SRAM/DRAM

- Random Access Memory (RAM) – Μν. Τυχαίων Προσπελ.
  - σε αντίθεση με σειριακής προσπέλασης: δίσκοι, ταινίες
- Static RAM (SRAM)
  - 6 Transistors/bit – περίπου σαν βρόχος δύο NOT-gates (latch)
  - Διατηρεί το περιεχόμενό της όσο τροφοδοτείται με τάση
  - Γρήγορη αλλά αυξ. εμβ. & καταναλ. – Χρήση: Κρυφές Μνήμες
- Δυναμική RAM (DRAM)
  - 1 Transistor/bit – φορτίο σε (μικρή) παρασιτική χωρητικότητα
  - Διαρροές: απαιτεί Refresh (read-amplify-write) κάθε ~32-64 ms
  - Οικονομική αλλά αργή – Χρήση: Κεντρική Μνήμη (off-chip)

DIMM: Κεντρική Μνήμη για (μεγάλους) Υπολογιστές

Dual In-line Memory Module (DIMM)

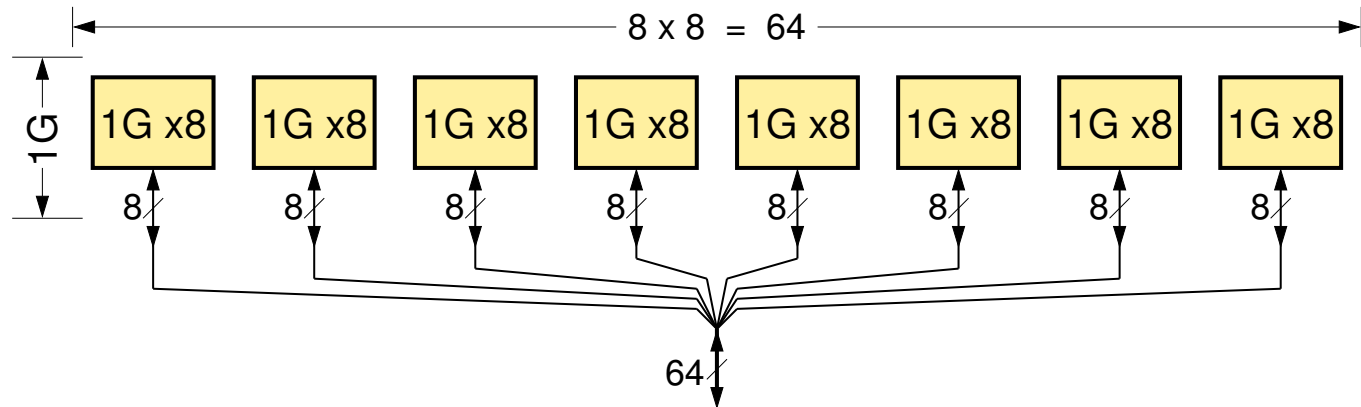
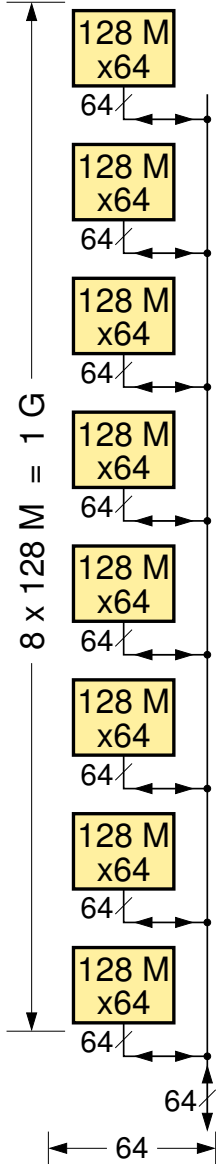
- για Servers, PCs, laptops – όχι κινητά / μικρούς υπ.
- Π.χ. 8+1 ή 16+2 DRAM chips → 64+8 = 72-bit data bus
  - 64 Data bits + 8 Error Detection/Correction Code bits (EDC/ECC)
  - Τρισεκατομμύρια «ασθενικά» bits, όχι σπάνια τα bit flips (π.χ. κοσμική ακτινοβ.), καταστροφικό για αποτελ. υπολογισμού αν δεν ανιχνευθούν

DRAM chips for DIMM: προτιμάμε «στενά»

Παράδειγμα: Μνήμη 8 GBytes από 8 chips των 8 Gbits ea.

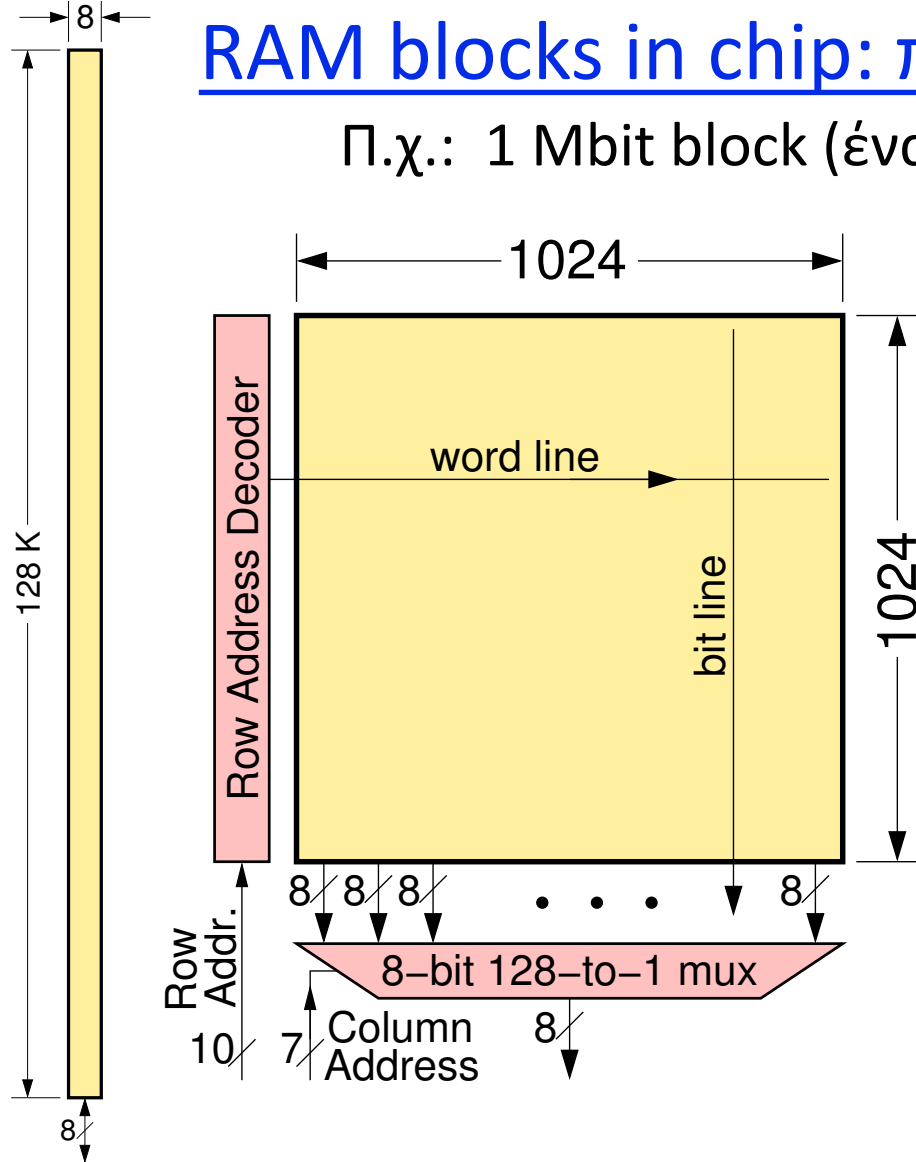
– Οργάνωση Μνήμης: 1 Gword $\times$ 64 bits (8 Bytes) per word

- Κατακόρ. Οργάνωση: $128 \text{ Mw} \times 64 \text{ b/w} = 8 \text{ Gb per chip}$
  - 64 data pins/chip: πολύς χώρος, ενέργεια, χωρητικότητα/σύρμα
- Οριζόντ. Οργάνωση: $1 \text{ Gw} \times 8 \text{ b/w} = 8 \text{ Gb per chip}$
  - μόνον 8 data pins/chip: οικονομία εμβαδού, χωρητ., ενέργειας

RAM blocks in chip: προτιμάμε τετραγωνισμένα

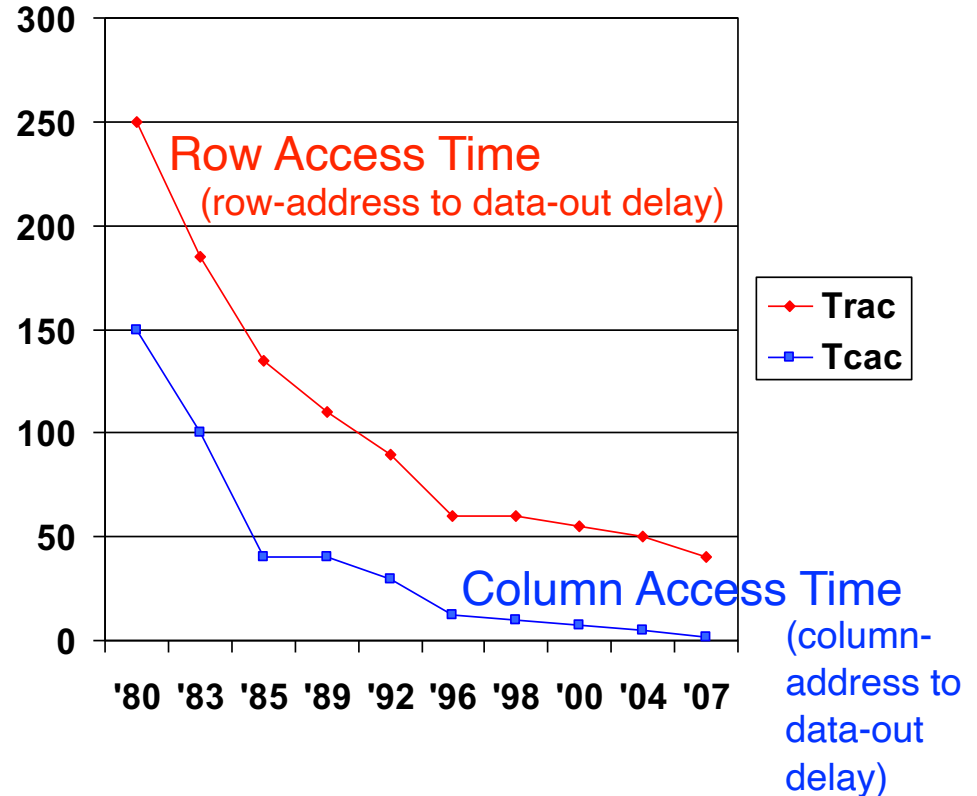
Π.χ.: 1 Mbit block (ένα από πολλά στο chip), για 8-bit off-chip bus

- Όχι «Ψηλόλιγνο»:
  - τεράστια χωρητικότητα ανά bit line
- Θέλουμε «τετραγωνισμένο»:
  - λογικό μήκος, άρα χωρητικότητα, ανά οριζόντιο & κατακόρ. σύρμα
  - Bit line: πολυπλέκτης μεταξύ γραμμών (rows), ελεγχόμενος από MS Address bits (Row Address)
  - Column Mux w. LS Addr. bit decoder
  - Η μεγάλη καθυστέρηση είναι από Row Addr. έως Bit lines και τους ενισχυτές (sense amp.) στις άκρες τους
  - Πολύ γρηγορότερος ο Column Mux: άλλη κολώνα σε ίδια γραμμή (π.χ. sequential acc.) πολύ γρήγορα!

DRAM Generations

Year	Capacity	\$/GB
1980	64Kbit	\$1500000
1983	256Kbit	\$500000
1985	1Mbit	\$200000
1989	4Mbit	\$50000
1992	16Mbit	\$15000
1996	64Mbit	\$10000
1998	128Mbit	\$4000
2000	256Mbit	\$1000
2004	512Mbit	\$250
2007	1Gbit	\$50

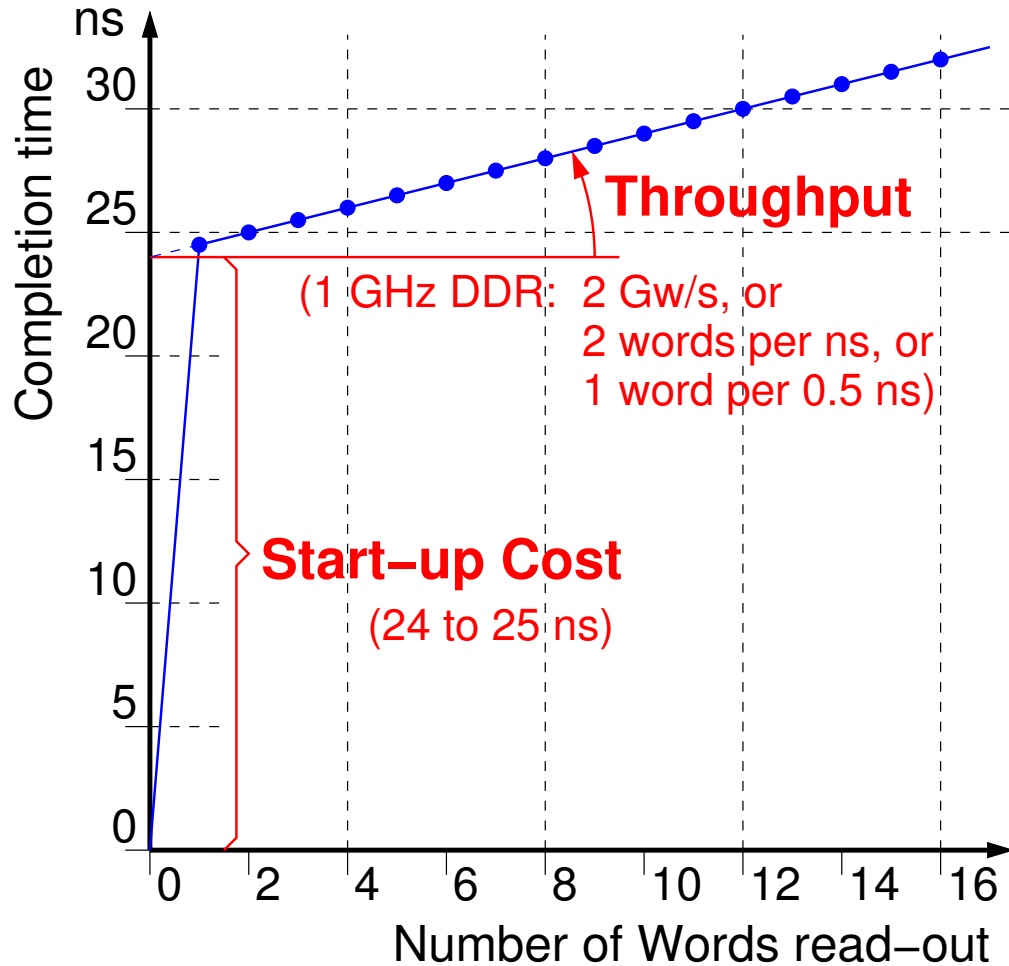

Double Data Rate (DDR) Synchronous DRAM (SDRAM)

Δύο χωριστές διαδικασίες:

- Open new Row (νέα διεύθυνση γραμμής):
  - Precharge, activate word line, drive bit lines, sense amplifier
  - Μακρά διαδικασία: 20 έως 50 ns
- Transfer Data to (read) / from (write) the Processor:
  - Λέξεις από ίδια γραμμή άμεσα διαθέσιμες από sense amplifiers
  - Όσο γρήγορα μπορούν τα data pins να τις μεταφέρουν, χρησιμοποιώντας εξωτερικό ρολόϊ – Synchronous to ext. clock – SDRAM
  - Μία επόμενη λέξη (π.χ. 8 bits) ανά ακμή ρολογιού, και ανερχόμενη και κατερχόμενη – Double Data Rate (DDR)
  - Π.χ. 1 GHz clock, 8 data pins $\Rightarrow$ 8 bits / 0.5 ns = $8 \times 2 = 16$ Gbits/s

Κόστος Εκκίνησης – Παροχή (Οικονομία Κλίμακας)

Παράδειγμα DRAM:

- σημαντικό κόστος εκκίνησης
- πολύ μικρό κόστος για γειτονικές λέξεις από ίδια γραμμή

Παράδειγμα Pipeline:

- κόστος εκκίνησης = 4
- Παροχή (ρυθμός ολοκλήρωσης) = 1 εντολή/κύκλο ρολ.

⇒ Απόσβεση Κόστους μέσω αύξησης του μεγέθους block της εργασίας

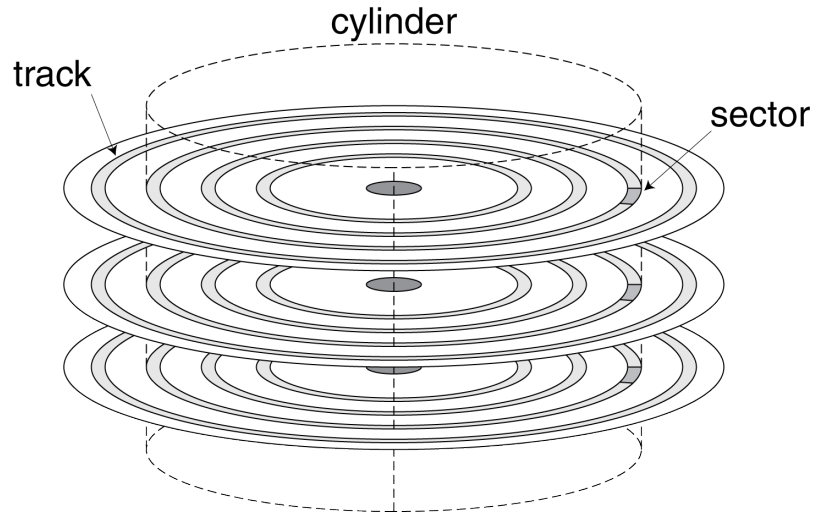

Ομοίως και τα Δίκτυα και οι γρήγορες Αρτηρίες

- Παράδειγμα: Οπτική ίνα 2 km, 100 Gbits/s
  - Ταχ. φωτός (διηλεκτρ.) $\approx 200 \text{ Mm/s} \Rightarrow t_d$ πρώτου bit $\approx 10 \mu\text{s}$
  - Παροχή = 100 Gb/s $\approx 10 \text{ GBy/s} = 10 \text{ By/ns} = 1 \text{ By ανά } 0.1 \text{ ns}$
    - απλοποιητική παραδοχή: 8b/10b line encoding (σήμερα: 64b/66b)
- Παράδειγμα: Αρτηρία σαν PCIe (x1), 20 cm, 25 Gb/s
  - t_d πρώτου bit @ 200 Mm/s $\approx 1 \text{ ns}$
  - Παροχή $\approx 2.5 \text{ GBy/s} = 2.5 \text{ By/ns} = 1 \text{ By} / 0.4 \text{ ns}$ (απλοπ.: old encoding)
  - Εάν Packet Header = 12 Bytes (διευθύνσεις, format, size, κλπ.) $\Rightarrow t_d$ πρώτου data (“payload”) Byte = 1 (xmit del.) + 4.8 (hdr) $\approx 6 \text{ ns}$
  - Εάν 64 By payload $\Rightarrow 6$ (startup cost) + 26 (payload) = 32 ns total
  - Εάν 4 KBy payload $\Rightarrow 6$ (startup) + 1640 (payload) $\approx 1.65 \mu\text{s}$ total

Disk Storage

- Nonvolatile, rotating magnetic storage

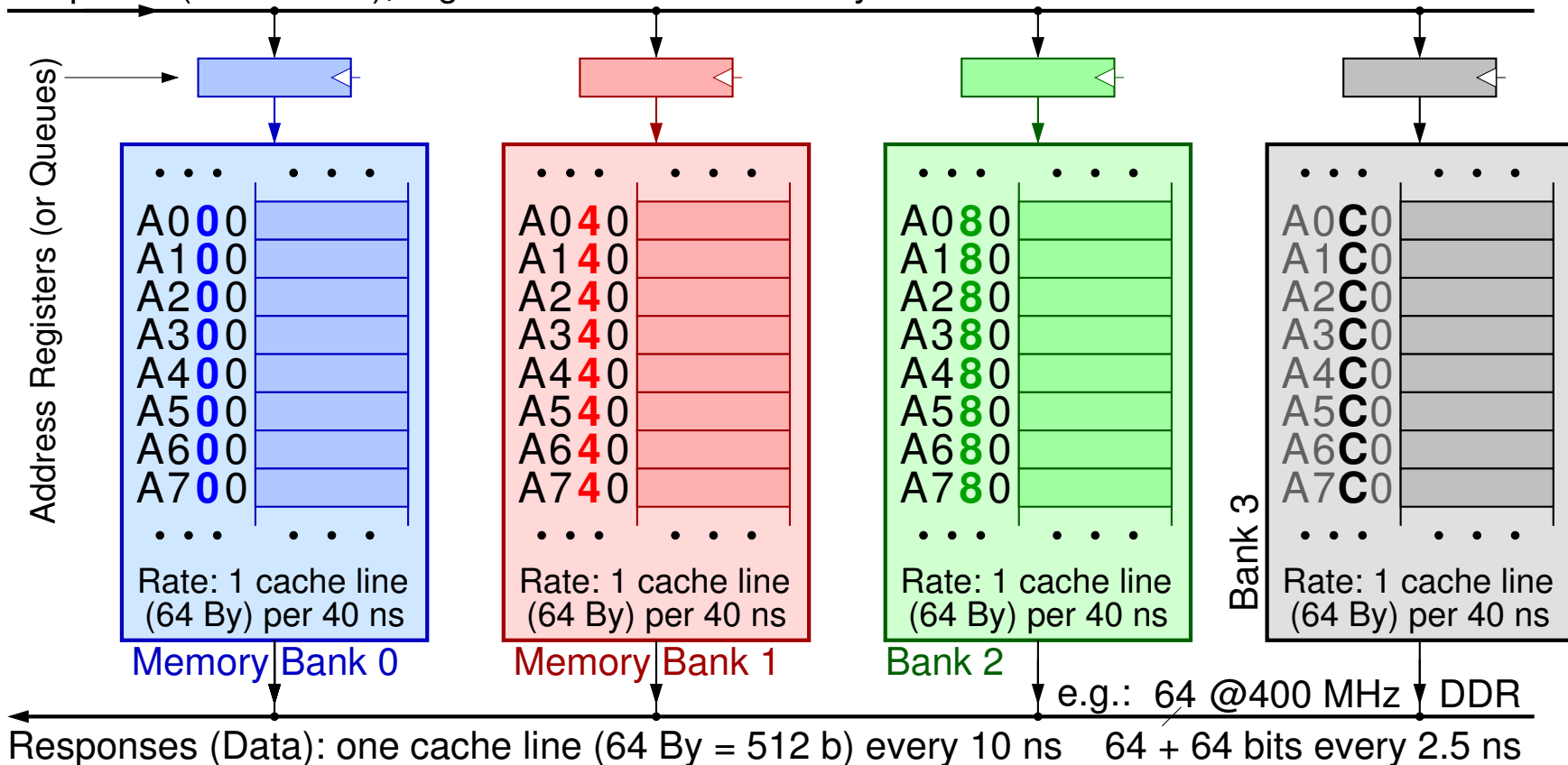

Παράδειγμα Δίσκου: Χρόνος Εκκίνησης, Παροχή

- Seek Time (κίνηση βραχίονα) – π.χ. 4 ms
- Rotational Latency (αναμονή περιστροφής)
  - π.χ. @ 12000 RPM = 200 περιστρ./s $\Rightarrow$ μ.ο. μισή περιστρ. = 2.5 ms
- Παροχή π.χ. 100 MBy/s
  - για 4 KBytes: $4 \text{ KBy} / 100 \text{ MBy/s} = 0.04 \text{ ms} \Rightarrow 6.54 \text{ ms total (μ.ο.)}$
  - για 64 KBytes: $64 \text{ KBy} / 100 \text{ MBy/s} = 0.64 \text{ ms} \Rightarrow 7.14 \text{ ms total (μ.ο.)}$
  - για 2 MBytes: $2 \text{ MBy} / 100 \text{ MBy/s} = 2 \text{ ms} \Rightarrow 8.5 \text{ ms total (μ.ο.)}$
- Όλα αυτά εάν το αίτημά μου είναι το μόνο προς τον δίσκο
  - συνήθως εκκρεμούν πολλές αιτήσεις, και το Λειτουργικό Σύστημα (ή ο disk controller) τα χρονοδρομολογών σορταρισμένα κατά κύλινδρο (disk scheduling)

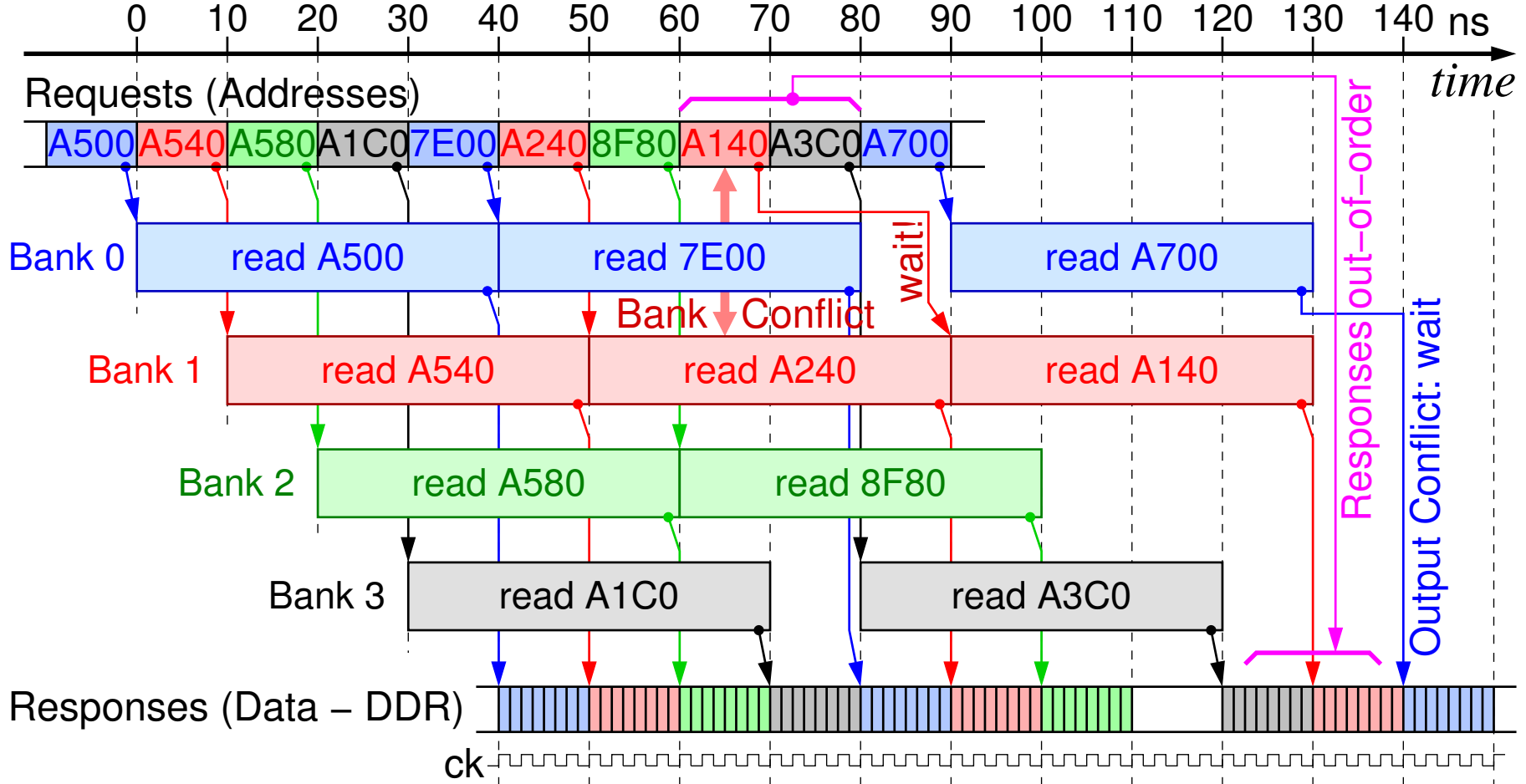
Παραλληλισμός Μνήμης: Διαφύλλωση (Interleaving)

Requests (Addresses), e.g. at the rate of one every 10 ns

Πολλαπλές μνήμες σε παράλληλη λειτουργία, διασπορά δεδομένων μεταξύ τους

Χρονισμός Διαφύλλωσης, Στατιστικά Bank Conflicts

Εσωτερική Διαφύλλωση στα DRAM chips

- Εκατοντάδες ή χιλιάδες RAM blocks σε κάθε DRAM chip
- Οργανωμένα σε πολλά (π.χ. 16) διαφυλλωμένα Banks
- Π.χ. 8 Gbit chip = 1G × 8, ρολοί 1600 MHz, DDR:
  - Περίοδος ρολ.= $1\text{ns}/1.6 = 625\text{ps} \Rightarrow 8 \text{ data bits / chip / } 312\text{ps}$
  - Εάν 8 chips/DIMM $\Rightarrow 64 \text{ data bits / DIMM / } 312 \text{ ps}$
  - Κάθε προσπέλαση σε ένα bank του κάθε chip ζητά 1 cache line των 64 Bytes = 512 bits, άρα απασχολεί 8 φορές επαναληπτικά τα 64 data pins του DIMM, επί χρονικό διάστ. $8 \times 312\text{ps} = 2.5 \text{ ns}$
  - Όσο περιμένουμε row-open & precharge ενός bank (π.χ. 50ns), τα data pins εξυπηρετούν άλλες προσπελάσεις σε άλλα banks.

Διασπορά Δεδομένων, Στατιστική Επίδ. Διαφύλλωσης

- Μονάδα προσπ. κεντρ. μνήμης = 1 cache line (όχι word)
  - π.χ. 64 B_y = 512 b, όλα γειτονικά, same row in each DIMM chip
- Διαδοχικά αιτήματα, για διάφορες cache lines, ελπίζουμε να προσπελάζουν διαφορετικά banks, για παραλληλισμό
  - συχνά ημιτυχαίες διευθύνσεις cache misses, π.χ. από άλλα cores
- Για καλή στατιστ. επίδοση (avoid bank conflicts), θέλουμε: Πλήθος Banks > (bank access period) / (new requ. period)
- Συνήθης διασπορά δεδομένων:
συνεχόμενες cache lines σε διαφορετικά banks
  - ούτως ώστε: sequential array access misses ⇒ no bank conflicts

“Split-Transaction” Buses / Networks-on-Chip (NoC’s)

- Παλαιά memory buses: πρώτα διεύθυνση, μετά περιμέναν την απάντηση (data) πριν επιτρέψουν νέα προσπ.
- Η Διαφύλλωση απαιτεί νέα οργάνωση
  - ιδιαίτερα με πολυπύρηνους και εξέλιξη buses σε networks-on-chip
- “*Split Transaction*”: Χωριστά αίτηση, χωριστά απάντηση, ούτως ώστε να μεσολαβούν και άλλες «δοσοληψίες»
- Ειδικά λόγω bank conflicts / out-of-order responses, πρέπει η κάθε αίτηση να ορίζει το ID της, και η κάθε απάντηση να περιλαμβάνει το ID της αίτησης στην οποία απαντά (και ο επεξεργαστής να τις σορτάρει)